

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 5, Sayı:18, Mart 2019, s. 371-382

Dr. Öğr. Üyesi Canan AYDINBEK

Anadolu Üniversitesi, Eğitim fakültesi, Fransız Dili Eğitimi, caydinbek@anadolu.edu.tr

Hatice YÜKSEL

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Fransız Dili Eğitimi, Doktora öğrencisi,
Hatice.yuksel.pe@gmail.com

UNE APPROCHE PÉDAGOGIQUE ALTERNATIVE AU COLLÉGIAL : LA PÉDAGOGIE FREINET

Abstract

Freinet's pedagogical thought makes an important contribution to the way of learning. Experimentation is the closest thing to natural learning. Before the invention of the school, one learned by observation, by repetition. The child learns this way as well. As soon as you enter the school world, you put aside this form of learning. Freinet maintains and adapts this way of doing things. He believes that the student learns through the search for answers to his questions and the solution to the problems to solve. In such a context, knowledge is answers to the person's concerns, a powerful source of intrinsic motivation. Knowledge becomes tools that we learn to identify and use when needed.

Keywords: Freinet Pedagogy, Alternative pedagogy, Experimental Trial

ÜNİVERSİTEYE GEÇİŞ DÜZEYİNDE ALTERNATİF BİR EĞİTİM YAKLAŞIMI: FREINET PEDAGOJİSİ

Jacques BELLEAU¹

Çevirenler: Canan Aydınbek, Hatice Yüksel

Yıllardan beri, bir dizi eğitim akımının ortaöğretimde dikkati çektiğini gözlemliyoruz. Böylece, sırasıyla, Üstatlık Öğrenimi, stratejik eğitim ve daha yakın zamanlarda işbirlikçi yaklaşım dikkat çekmiştir. Bunlara, tutumların öğretimi, akademik başarının desteklenmesi ve kültürlerarası yaklaşım hakkındaki düşüncelerimizi de ekleyebiliriz. Bu arayışımız, öğretim uygulamalarımızla ilgili memnuniyetsizliğimizin bir belirtisidir. Etkileyici olan ise, bu pedagojik akımların ortak noktasının öğrenciye daha fazla önem vermesidir. Oysa bunların, merakın ve bazı eğitim etkinliklerinin ötesinde, pedagojik uygulamalara çok az yansımaları olmuştur. Bunun nedeni de kısmen, yerleşik uygulamaları sorgulamanın zorluğudur. Programların revize edilmesi, şartlar yerine getirildiğinde, bu değişiklikleri yapmak için bir fırsat sunmaktadır. Bunların, Avrupa'da eşdeğerleri olan Kuzey Amerika akımları olması da dikkat çekicidir. Bu yazının amacı, yukarıda sözü geçen diğer akımlar gibi, sınıflarımızda bazı değişiklikler yapmamıza yol açacak olan Freinet pedagojisini² tanıtmaktır.

Karşılaşma

Célestin Freinet, on yedi yıldan beri bu pedagojik yaklaşımı uygulayan küçük bir devlet okulunun³ reklam broşürü ile tesadüfen hayatıma girdi. Yıllar içinde, okula olan ilgimden dolayı, kolejde Freinet pedagojisinin uygulanmasıyla sonuçlanan bu pedagojik dinamikle ilgili bilgimi derinleştirdim. Bu, Quebec'te bir ilk ve şüphesiz eğitimin bu düzeyinde tanınan ilk uygulamalardan biridir. Projenin kolejde tasarlanması aşamasında, koordine ettiğim ekip üyelerine, bir gün Freinet kolejimiz olacak diye şaka yaptığım bile oldu. Sonunda bu şakayı ciddiye aldım ve bu konuya kafa yordukça ilginç bir çalışma pisti olduğunu, hatta çok ilginç olduğunu anladım. Bu yazı düşüncelerimin bir sentezini oluşturmaktadır.

Freinet pedagojisinin niteliksel öğeleri

Bir insanın yapıtları genellikle onun deneyimlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Célestin Freinet için de durum böyledir. 1896'da Fransa'da, kırsal bir ortamda doğdu, çocukluğunu tarlada çalışma ve somut hayattan uzak, soyut yöntemleri olan okul arasında geçirdi. Onun için okul, gün içinde anlamsız bir parantezdi. Birinci Dünya Savaşı sırasında gaza maruz kaldığından, sesini etkileyen bir sakatlıktan mustarıpti. Sonuçta, öğretmenlik mesleğini bu kısıtlamaya uyarlamak zorunda kaldı...

¹ Lévis-Lauzon ortaokulunda eğitim danışmanı. Yazar ayrıca, seçmeli Yves-Prévost Okulu Yönetim Kurulu Başkanı ve ortaöğretimde Freinet bölümü Komitesi'nin faaliyetlerinin koordinatörüdür.

² Burada söz konusu olan bir eğitim sistemidir, çünkü Freinet bize yapılandırılmış bir sistem ve öğrenciye eşlik eden araçları ortaya koyan bir değerler sistemi sunmaktadır.

³ Yves-Prévost seçmeli okulu, Premières Seigneuries okul kuruluna bağlıdır.

Marx, Engels ve Lenin'in sosyal düşüncesinden etkilendiğinden, yaşadığı zamanın gerçeklerine daha yakın bir okul hayal eder. Ona göre, öğretim sürekli olarak çevreye uyum sağlamalıdır. Onun döneminde okul, teknolojik yenilikleri göz ardı etme ve öğretmen merkezli yaklaşımı, tekrarı, ezberi ve ders kitabını destekleme eğilimindeydi. Bu okul, her güce sahip bir öğretmen⁴ tarafından öğretilecek konulara ve programlara odaklıdır. Öğrenciye düşen sadece itaat etmektir. Freinet, öğrenilenlerin bir anlamı olması için günlük yaşamla bütünleşmiş bir okul önerir. O, öğrencinin yaratıcı dürtüsünden, keşfetme, öğrenme, iletişim kurma, kendini ifade etme isteğinden dayanak alır.

Çevreye uyum sağlamayı teşvik etmek için baskı makinesi gibi modern teknikleri sınıfta tanıtır. Bir yardımcı, rehber olarak, fiziksel olarak grubunun ortasında bulunan öğretmenin yerini yeniden belirler. Sınıf, organize olan bir toplum⁵ haline gelir.

Eğitimsel ilişkiyi niteleyen üçlü dinamikte kurulan yeni ilişkiler, öğrencinin gruba ve kendi öğrenme sürecine, öğrenme etkinliklerini ve zamanı kullanmada özerkliğe, doğal (deneysel deneme yanılma) ve kişiselleşmiş öğrenmeye, öğrenilenlere anlam katan yaşama açılım üzerine kurulur. Hata normaldir; hatayı cezalandırdığımız zaman öğrenmeye yeni bir boyut, güvensizlik⁶ getiririz.

Freinet'nin pedagojik düşüncesi, öğrenme biçimine çok önem verir. Deneysel deneme yanılma⁷ doğal öğrenmeye en yakın olanıdır. Okulun icadından önce, gözlem yoluyla, tekrar yaparak⁸ öğreniliyordu; çocuk da böyle öğrenir. Okul dünyasına girer girmez, bu öğrenme biçimi bir kenara atılıyor. Freinet, bu eylem biçimini korur ve uyarlar. Öğrencinin, sorularına

⁴ Günümüzde okul o kadar da farklı değildir. Bu şüphesiz, televizyondaki bilgi yarışmaları gibi, bilgiye sahip olanların soru sorduğu tek kurumdur.

⁵ Belirtmek gerekir ki, Freinet "topluluk"tan çok "toplum"dan söz eder. Bir toplum, birlikte çalışması ve birbirine saygı göstermesi gereken kişilerden oluşur. Aksine bir topluluğa üye olmak tercih edilebilir, bu da üyeler arasında duygusal ilişkilerin oluşturulmasını kolaylaştırır. Bir sınıf ise, az ya da çok saymaca temeller üzerinden ve önceden belirlenmiş bir süre için kişileri bir araya getirir: bu nedenle, burada söz konusu olan toplumdur.

⁶ Öğrenmek, risk almayı sınırlayan bu güvensizliği hoş göremeyen, kişisel bir bağlanma gerektirir. Genellikle bilmediğimiz şeyi öğreniriz ve bu da hatayı, deneme yanılmayı zorunlu kılar. Oysa değerlendirme, öncelikle bir yardımcı, sonra da bir belgelendirme biçimi olmak yerine, bir sınıf yönetimi biçimi, bir güdüleme biçimi olmuştur.

⁷ Sık sık gözlemlerim ki, bir kişi bir tüketim ürünü aldığı anda, ender olarak kullanma kılavuzunu okur. Onu fişe takar, çalıştırır, bir sorun varsa kullanma kılavuzuna bakar. Bu bir deneysel deneme yanılma örneğidir. Okul bize, bir anlamı olmasa da, kullanma kılavuzunu okutma, bir düğmeye basmayı öğretme, gösterge panelini okutmaya eğilimlidir. Sıra eylemi gerçekleştirmeye geldiğinde, artık ilgi çekici olmaz.

⁸ Bir öğrenci diğer bir öğrencinin bilgisinden hareketle, alışkanlık gereği ya da farkından olmadan öğrendiği zaman, ondan daha alt seviyede bir öğrenme gerçekleştirir. Örneğin başka bir öğrencinin sınav kâğıdı ona örnek olarak gösterilirse, yine bu süreç işler. Ama öğrencinin kendisi bakar ve yazarsa, kopya muamelesi görür. Yine de arada fark yoktur: birinde izin veren öğretmendir, diğerinde değildir! Oysa öğrencinin öğrenme sürecinde olduğunu ve öğrenmenin en doğal biçiminin tam da bu gözlem olduğunu unutmuyoruz. Burada gerçeği saptıran şey, öğrenme daha tamamlanmadan müdahale eden, her yerde yer alan değerlendirmedir. Bu konuda Maurice Reuchlin'in çalışmalarına bakınız.

cevap arayarak ve çözülmesi gereken problemlere çözüm arayarak öğrendiğini düşünür. Böyle bir bağlamda, bilgi ve kavrayışlar, kişinin düşüncelerinin yanıtıdır, güçlü bir içsel motivasyon kaynağıdır. Bilgiler, gerektiğinde tanımayı ve kullanmayı öğrendiğimiz araçlar haline gelir. Programların sorumluluğu öğretmendedir ama onları uygun zamanlarda sunmak onun işidir. Bilgiler yapay olarak bölümlere ayrılamaz. Birbirlerine nüfuz etmişlerdir ve öğrencilerin kendilerine sordukları daha karmaşık soruların yanıtlanmasına olanak sağlayan gerçek bir bütünleşmeyi teşvik ederler.

Özgür ve özerk bir vatandaşın yetişmesi Freinet pedagojisinin amacıdır. Özgürlük, ortaya çıkan sorunları çözme kapasitesi ile olduğu kadar iletişim kurma kapasitesi ile de kendini gösterir. Özerklik bir amaçtan çok bir yaşam biçimidir (kim özerk olmakla övünebilir ki?). Özerkliğin gelişmesi sorumluluk anlayışının aşamalı olarak kazanılmasından geçer. Öğrenciye düşen sorumluluklar, onları üstlenme kapasitesini göstermesine göre artar.

“Özgürlük, iletişim kurma kapasitesi ile olduğu kadar, ortaya çıkan sorunları çözme becerisi ile de kendini gösterir”.

Freinet'nin eğitim düşüncesi farklı araçlarda hayat bulur.

Günümüzde kullanılan teknikler şunlardır:

SERBEST İFADE

Serbest resim

Müziksel yaratım

Teknik yaratım

Tartışma

Bedensel ifade

Görsel-işitsel yaratım

Serbest yazı

Tiyatrosal ifade

Matematiksel yaratım

Bilgişlem

İLETİŞİM TEKNİKLERİ

Okullar arası haberleşme	Kompozisyon ve izlenim	Öğrenci sunumu
Okul gazetesi	Radyo teknikleri	Seyahat değişimi
ORTAM ANALİZİ İÇİN TEKNİKLER		
Soru kutusu	Okulda yetiştirme, büyütme	Eleştirel gazete inceleme
Sınıf ziyareti	Bilimsel deney	Ekonomik olguları inceleme
Kişisel soruşturma		
ÇALIŞMANIN BİREYSELLEŞTİRİLMESİ İÇİN TEKNİKLER		
Öz düzeltme araçları		Belge toplama
İŞBİRLİKLİ YAŞAM⁹ VE DÜZENLEME İÇİN TEKNİKLER		
Çalışmanın farklı yerlerini düzenleme		Bireysel çalışma planı
Çalışmanın planlanması		Değerlendirme, diploma
		İşbirlikli yaşamın yapısı

1966'da ölümünden birkaç yıl önce Freinet, düşüncesini özetleyen ve oluşturan ilkeleri formüleştirdi ve bir çeşit Pedagojik Kod oluşturdu.

Bu eğitimsel değişimler¹⁰ şunlardır.

Çocuğun doğası

⁹ Yves-Prévost seçmeli okulu, işbirlikli yaşamın aracı olarak çok düzeyli sınıfı hayata geçirdi. İlk başta zorunluluk olan bu düzenleme biçimi, Freinet yaklaşımının uygulamaya konmasında önemli öğelerden biri oldu. 2000 yılından itibaren aşama aşama uygulamaya konulacak olan ilköğretim yeni programları, bilgi edinimini iki yıllık aşamalar halinde yapılandırıyor: edinim ve yetkinleşme. Çok düzey bu öğrenme biçimini destekliyor.

¹⁰ Bu değişimlerin her birinin yorumunu Freinet'in şu yapıtında bulabilirsiniz: *Halkın okulu için. Halk okulunun eğitim, teknik ve maddi düzenlenmesi için pratik rehber*. Paris, Maspero, Petite collection "Maspero", no. 51, 1969, sayfa 137 ve sonrası.

1. Çocuk bizimle aynı doğaya sahiptir.
2. Daha uzun olmak, mutlaka diğerlerinin üstünde olmak demek değildir.
3. Çocuğun okul davranışı, fizyolojik, organik ve yapısal durumuna göre değişir.

Çocuğun tepkileri

4. Kimse – ne çocuk ne yetişkin – bir otorite tarafından yönetilmek istemez.
5. Kimse sıraya girmeyi sevmez, çünkü sıraya girmek pasif olarak dışardan bir emre itaat etmektir.
6. Kimse herhangi bir iş yapmak zorunda bırakılmayı sevmez, bu iş özellikle hoşlanmadığı bir iş olmasa bile. Zorlama, felç edicidir.
7. Herkes işini seçmeyi sever, bu seçim avantajlı olmasa bile.
8. Kimse boş çalışmayı, robot gibi hareket etmeyi, yani kendisinin katılmadığı mekaniklerle ilgili düşüncelere dalmayı, hareket etmeyi sevmez.
9. Çalışmayı motive etmek gerekir.

Aydınlatan çalışma

10. Skolastik felsefe¹¹ -artık- yok. Her birey başarmak ister. Başarısızlık engelleyicidir, coşkuyu ve şevki kırar. Çocuk için doğal olan oyun değil, çalışmadır.

Eğitici teknikler

11. Öğrenmenin normal yolu kesinlikle okulda kullanılan temel süreçler olan, gözlem, açıklama ve gösterme değildir; doğal ve evrensel yöntem olan deneysel deneme yanılma yöntemidir.
12. Okulun çok sevdiği bellek, sadece deneysel deneme yanılma ile bütünleştiğinde, gerçekten yaşamın hizmetinde olduğunda geçerli ve değerlidir.
13. Öğrenme, bazen sanıldığı gibi, kuralların ve yasaların incelenmesiyle değil, deneyimle gerçekleşir. Fransızcada, sanatta, matematikte, fen bilgisinde, önce bu kural ve yasaları öğrenmek, işe tersten başlamak gibidir.
14. Zekâ, skolastik felsefede öğretildiği gibi, kapalı devre gibi, bireyin diğer yaşamsal öğelerinden bağımsız çalışan özel bir beceri değildir.
15. Okul, yalnızca, yaşayan gerçekliğin dışında, belleğin sabitlediği sözcükler ve düşünceler aracılığı ile hareket eden zekânın soyut bir biçimini geliştirir.
16. Çocuk, kürsüden ders dinlemeyi sevmez.
17. Çocuk, hayatı doğrultusunda, kendisi için işlevi olan bir şey yapmaktan yorulmaz.
18. İster çocuk, ister yetişkin olsun, kimse, özellikle başkalarının önünde yapıldığında, her zaman onuruna yapılan bir saldırı olarak görülen kontrol ve yaptırımdan hoşlanmaz.

¹¹ Burada kavramın felsefi yönünü değil, okulun dogmatik algılamasını tercih ediyoruz.

19. Notlar ve sıralamalar her zaman bir hatadır.
20. Mümkün olduğu kadar az konuşun.
21. Çocuk, bireyin boyun eğmek zorunda olduğu sürü çalışmasını sevmez.
22. Sınıfta düzen ve disiplin gereklidir.
23. Cezalar her zaman bir hatadır. Herkes için utanç vericidir ve hiçbir zaman istenen amaca ulaştırmazlar. Olsa olsa, kötünün iyisidir.
24. Yeni okul yaşamı, okulda işbirliğini gerektirir, yani, eğitmen dâhil, kullanıcılar tarafından okulda işin ve hayatın yönetimini gerekli kılar.
25. Sınıflardaki aşırı yük her zaman bir eğitim hatasıdır.
26. Okulda büyük kitlelerin tasarlanması, öğretmenlerin ve öğrencilerin anonim olmasına yol açıyor; bu nedenle de, her zaman bir hata ve engel oluşturuyor.
27. Gelecekteki demokrasi, okuldaki demokrasi ile hazırlanır. Okuldaki otoriter bir rejim, demokrat vatandaşlar yetiştiremez.
28. Ancak onurlu bir şekilde eğitim verilebilir. Çocuklara saygı göstermek, onların da öğretmenlerine saygı göstermesi, okulun yenilenmesinin en temel koşullarından biridir.
29. Toplumsal ve politik tepkinin bir ögesi olan eğitimsel tepki, bizim de kaçınmadığımız ya da düzeltemediğimiz ve maalesef yüzleşmemiz gereken değişmez bir olgudur.
30. Son olarak, bütün denemelerimizi doğrulayan ve eylemimizi onaylayan bir değişmezdir bu: hayatın içindeki iyimser umut.

Yukarıda, Célestin Freinet'nin eğitim anlayışının öğeleri, kurucu unsurları ve temelleri ile ilgili genel bir bakış sunmaya çalışılmıştır. Bütün bunlar, bu metnin konusu ve uzunluğunun elverdiğinden daha fazla açıklamayı hak ediyor. Yine de, bu öğeler, kolej düzeyinde Freinet pedagojisi ile ilgili düşüncelerin ana hatlarını çizmek için ifade edilmeliydi.

Kolej düzeyinde Freinet?

Kolej düzeyinde Freinet, neden olmasın? Uygulamaya konulamayacak ne var burada? Anlamı uyarlamak ve yeniden gözden geçirmek gerekebilir ama ruhu kaybetmeden. Ancak, daha ileri gitmeden, neden böyle bir eğitimsel dönemeç almak gerektiğini açıklamak ihtiyacı ortaya çıkıyor.

Orta büyüklükte bir kolejde, eğitim danışmanı olarak, öğrencilerine katılmak isteyen ve her zaman başaramayan, kadın ve erkek öğretmenlere destek olmak bana ilginç geldi. Program takıntısı, sanki hepsi aynı öneme sahipmiş gibi öğrenimleri derslerde hiyerarşik düzene sokmayı ihmal etmemize neden oluyor, Programları değerlendirme çalışmaları sırasında, becerilerin edinilmesini ve öğrenimlerin bütünleşmesini zorlaştıran, hatta imkânsız kılan durumları gözlemliyorum. Programların, çoğu zaman, birbirleriyle çok az ya da hiç ilgili olmayan dersler toplamı olduğunu, genel ve özel eğitim içeriklerinin birbirinden habersiz iki ayrı varlık olduğunu

saptıyorum. Program algımızın, program yaklaşımı kavramının içini boşaltmaya neden olduğunun da altını çizmeliyim. Durum böyle ise, ne yapmak gerekir? Çözüm arayışım önce araçsal oldu. Sonra, farkına vardım ki bu yeterli değildi. Öyleyse, daha kapsayıcı, sistemli bir yaklaşım bulmam gerekiyordu. Bu noktadan itibaren, Freinet pedagojisinin gelecek vaat ettiğini görmek çok zor değildi.

❖ *Kolej’de bir Freinet Pedagojik çerçevesinin öğeleri*

Anlamlı öğrenimler

Öğrenimlerin bir anlam içermesi için günlük yaşamla iç içe olan bir eğitim, temel bir eğitim ilkesidir. İlk aşamada bu, kavramları günlük yaşama dayanan, yani anlam yüklü somut örneklerle örneklendirmemiz gerektiği anlamına geliyor. Bunu yaparak, öğrencilere aktarma yapabilmeleri için yol göstermiş, onları kişisel projelerine bağlayan öğeler vermiş oluyoruz. İkinci aşamada, öğrencilerle buluşmak için, öğrendiklerini kendilerine özgü düşüncelerle ilişkilendirerek, öğrenimlere gerçek anlam katmak büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle kuramsal, değişmez ve mükemmel örnekleri bir kenara bırakmak gerekiyor. Bu örnekler, çoğu zaman, basit bir durumu veya denklemi daha karmaşık hale getiren etkenleri dikkate alması gerekirken, gerçek hayattan kopmuş oluyorlar. Hiç kimse bu mükemmel örneklere kanmıyor ve bu durum zaman kaybettiğini düşünen öğrencinin ilgi kaybına yol açıyor. Bu durum bu tarz örneklerin hiçbir zaman olmaması gerektiği anlamına gelmiyor; her şey için olduğu gibi, onları verimsiz hale getiren aşırı kullanılmalarıdır.

Günlük hayata benzemediği, ondan uzaklaştığı ve bundan dolayı öğrenenler tarafından önemli görülmediği için, dünyadan fazla kopuk, düzensiz ve bölünmüş bir yaklaşım öğrenimi desteklemiyor. Başarılı bir eğitimin şartlarından biri ilgi çekebilmesidir. Dikkat çektiğimizde, sarstığımızda ve öğrencinin odaklanmasını sağladığımızda, bilgilerin filizleneceği toprağı elde etmiş oluyoruz.

Temel ihtiyaçlar

Her öğrenci keşfetmek, öğrenmek, iletişime geçmek ve kendini ifade etmek ister. Öğrencinin bu temel ihtiyaçlarını ifade etmesine fırsat tanımak ve destelemek ise öğretmenin görevidir. İlmını yaymak kolaydır; hatta insanın ruhunu okşar. Bu durum öğrencilerin öğrenim sürecinde artık seyirci değil, aksine aktif ve aktör oldukları faaliyetler üretmekten alıkoyuyor. Bu değişim gereklidir ve beceriye dayalı yaklaşım kapsamında, öğrencilerin başarılı olabilmesi için belirleyicidir.

Öğrenmek için keşfetmek, öğrencilerin sorgulamaları üzerinden yola çıkmak, deneysel deneme yanılmayı kolaylaştırmak demektir. İletişime geçmek ve kendini ifade etmek, soru sormayı öğrenmek, bilgiyi paylaşmak, sonuçlarını aktarmak demektir. Burada asıl söz konusu olan, kişisel deneyim üzerine dayalı bir bilimsel yaklaşımın öğrenilmesidir.

Güncel yöntemler

Ortama uyum sağlanabilmesi için güncel yöntemlerin sınıfta kullanılması kaçınılmaz bir gerçektir. Okul ortamıyla iş ortamının çok fazla yakınlaşmasına karşı olunabilir. Fakat şu bir

gerçek ki Kolej'in sunduğu eğitim, öğrencilerin ilerde kullanmaları gerekecek araçlarla yakınlık kurmalarını sağlayabilmelidir. Bilgisayarlar, araç-gereçler ve diğer iletişim ve üretim cihazları laboratuvarlarımızda mevcuttur. Bu da Kolej'in gurur duyduğumuz başarılarından biridir. Ancak, bu araçların kullanımını sorgulamamız gerekir. Güvenli ve düzgün bir kullanım sağlayan temel eğitimden öte, laboratuvar oturumları fazlasıyla kuramsal derslerin bir uzantısı haline getirilmiştir. Oysa tıpkı bu derslerde olduğu gibi laboratuvarlarda da yeterince değerlendirilmeyen olağanüstü öğrenim fırsatları bulunmaktadır. O halde, öğrencilere önemli ve anlamlı öğrenimler sunmakta yarar vardır. Aynı şekilde, ders programında laboratuvardaki etkinliklerin genellikle kuramsal derslerden sonra gelmesini de sorgulayabiliriz. Öğrencinin daha iyi anlayabilmesi için bunun tersi daha ilginç olmaz mıydı?

Öğretmenin yeri

Öğretmen, fiziksel olarak grubunun ortasında bir yardımcı, yönlendirici olarak bulunmaktadır. Bunun anlamı açıktır; öğretmen gruba dâhildir, soruları ve iletişimlerini yanıtlamak için müsaittir. Öğretmen öğrencilerin ulaşabileceği seviyede durur ama düzeyini düşürmez, aşağıya doğru çekmez. Beklentilerini korur. Grup dinamiğinin avantajlarından öte, bunun aslında İnternet'in bize dayattığı bilgi devriminden kaynaklanan bir zorunluluk olduğunu vurgulamakta yarar vardır. Öyle ki, bilgiye erişim artık kütüphane raflarıyla sınırlı değil; daha yaygın, daha dinamik hale gelmekte, sürekli yapılanmaktadır. Bu bilgi devrimi artık bilginin kaynağı olmayan, hatta olamayan öğretmenin rolünü değiştiriyor. Alçak gönüllü olup sınırlarını bilmeli, kendisi de bir sürekli eğitim sürecine girmelidir. Bu şekilde öğrencilere daha yakın olur (keşfetmek, öğrenmek, iletişime geçmek, kendini ifade etmek) ve iş piyasasının gerektirdiği çeşitli düzeylerde sürekli bilgi güncelleme zorunluluğunu açıkça göstermiş olur.

Sınıf, amaçlarına erişmek için organize olan bir toplum haline gelir. Öğretmen artık her şeyi bilen kişi değildir. O gruba aittir, grubun diğer üyeleri gibi uyması gereken yükümlülükleri, ulaşması gereken hedefleri vardır. Öğrenci, herkes tarafından anlaşılan ve kabul edilen kuralları ve yükümlülükleri olan bir toplumun üyesi haline gelmektedir.

Yapılabilirlik

Her oturumda yüzden fazla öğrenciyle karşılaşılması gerektiği halde öğretimi bireyselleştirmek, her birinin hızına uymak, anlamlı öğrenim etkinlikleri sunmak, öğretmenin rolünde değişiklik yapmak, hoş bir ütopya gibi görünebilir. Fakat durum böyle değildir. Freinet'in bize önerdiği şeyin, programların tasarlanmasında temel bir değişim olduğunu anlamak gerekir. Uzmanlıklar veya dersler şimdi ki halleriyle görülmeye devam edildiği sürece, tüm bunlar güzel bir hayal olarak kalır. Ancak, durup bunu ciddi bir şekilde düşündüğümüzde, belirli bir eğitim düzeyine becerilerin katıldığı fikri üzerinde düşündüğümüzde, öğrenmenin, bir öğretmen takımının sorumluluğunda olan problem durumlarının üretilmesiyle mümkün olduğunu kabul ettiğimizde, yine aynı hedeflere farklı yollardan da ulaşmanın mümkün olduğuna inandığımızda, işte o zaman bu gerçekleşebilir.

❖ **Kolej'de Freinet araçları: genel bir bakış**

Serbest ifade

Serbest ifade araçları arasında tartışma, serbest metin ve çeşitli yaratım biçimleri Kolej'e en uygun olanlardır. Tartışma, derslerimiz kapsamında bugüne kadar zaten başvurduğumuz bir tekniktir. Ancak geriye, onu bütün derslere özgü bir araç yapmak kalıyor, bu da hayal gücünün mümkün kılacağı bir şeydir. Serbest metnin bütün disiplinlere uyarlanması daha zordur. Günlük, serbest metnin bir örneği olabilir; fakat bu durumda, öğrencinin kendi öğrenme süreci hakkında farkındalığını sağlamak için zorlayıcı yönergeleri sınırlamak gerekir. Bununla birlikte, genel eğitim formasyonu veya modern diller dersi gibi bazı derslerde serbest metni uyarlamak mümkün olabilir. Ancak, Kolej düzenine en güzel olasılıkları sunan yaratıcılıktır. Bir eser, sahibi için belirli bir anlamı olan bir üründür (gerçek veya çizilmiş bir ürün). Bu ürün homojen veya heterojen (hatta karma) öğeleri bir araya getirir. Yararlı olan, üretilen nesnenin analiz çalışmasıdır. Bileşenleri adlandırmak, faydalarını tekrar gözden geçirmek, aralarında bağ kurmak, benzer veya yedek öğeleri tespit etmek, kavramsal yönler üzerinde durmak, vb. için bir fırsat oluşturuyor. Kısacası, üretilen eser sıra dışı bir uyum aracı haline geliyor.

İletişim teknikleri

Sunumlar, burada konuşmaya gerek duymayacak kadar yaygındırlar. Okul yazışmalarının bir yararı olabilir, fakat bizim okul günlüğünü geliştirmemizde fayda vardır. Derslerde belirli bir programın, bir öğrenci grubuna hazırladıklarını öne çıkarmasını ve bunları pekâlâ üniversite ortamına, iş piyasasına, orta öğretime, hatta çocuklarının kolejde neler yaptıklarını öğrenmeye susamış ailelere yayılmalarını sağlayan ilginç bir araç olabilir. Değişim seyahati çok ilginç bir araç olarak yerini koruyor; ancak, kolej bağlamında, imkânımız dışında olan organizasyon kaynakları gerektiriyor.

Çevresel analiz teknikleri

Bu gruptaki tüm araçlar kolejde karşılık bulmaktadır. Bazıları diğerlerinden daha yaygındır. Fakat soru kutucuğu ihmal edilmiştir. Birçok öğrencinin yargılanma veya gülünç duruma düşme korkusundan, soru sormakta tereddüt ettikleri bir gerçektir. Soru kutucuğu değerlendirilmesi gereken bir seçenektir. Öğretmenin sınıfta cevap verme zorunluluğu yoktur. Öğrencilerden, bireysel olarak, hatta ekip şeklinde bir öğrenme etkinliği kapsamında sorulara cevap vermelerini isteyip, bu cevapları da, ayda bir kez yani dönemde üç kez yayınlanan sınıf günlüğü olacak bir defterde derleyebiliriz. Düşündüğümüzde, elimizde işlenen konuyu hem bireysel hem de toplu olarak gözden geçirmek için güçlü bir araç bulunuyor. Soruları cevaplandırmak için, yalnızca farklı düzeylerde bilgi ve kavrama dayanan değil, aynı zamanda ve özellikle soruya yanıt veren anlaşılır bir yazıya ihtiyaç vardır. Dahası, birçok öğretmenin maruz kaldığı kâğıt okuma yükünü azaltmaya yönelik bir çalışma alanı oluşturur.

Çalışmayı bireyselleştirme teknikleri

Freinet yaklaşımı, her bir öğrenci aynı öğrenme hızına, önceden edinilmiş aynı öğrenimlere, aynı güç ve aynı zayıflıklara sahip olmadığı için her öğrencinin çalışmasının bireyselleştirilmesini önermektedir. Grupların bilişsel açıdan homojen olduklarını kabullenerek hata yapı-

yoruz. İlk bakışta, bu tarzda bir dinamik öğretmenin iş yükünün çoğalmasına yol açacakmış gibi görünebilir. Aslında öyle değildir. Bireyselleştirme, gerekli olduğunda, mesela bir kavramı veya bilgiyi tanıtmak için, toplu çalışmanın olmadığı anlamına gelmez. Bireyselleştirme daha çok her öğrencinin bir teşhise bağlı olarak kendi çalışma planı olduğu anlamına gelir. Tek başına veya ekip halinde dersin gerektirdiği beceriye ulaşmanın yolunu tutar. Kendi öğrenme hızına ve edinimlerine uygun öğrenim için tek başına ilerler, uyum sağlamak için de ekip ile birlikte ilerler. İşte o zaman ekip gerçek anlamına kavuşur. Artık öğretmenin iş yükünü hafifleten bir pedagojik kurtuluş yolu değildir. Ve aynı zamanda iş hayatının kaçınılmaz bir gerçeği olduğunu da göz ardı etmemek gerekir. Bu bağlamda, kazanılması gereken bir beceri vardır: ekip halinde çalışmayı öğrenmek.

Öğrencinin kendisinin cevaplara sahip olduğu ödevlere birçok disiplinde zaten başvuru oluyor. Artık bu tekniği sistemleştirmek ve geliştirmek gerekmektedir. Kolej’de basit veya daha karmaşık problem çözümlerinin öğrenimini geliştirmek ve kullanmak faydalı olacaktır. Bu şekilde öğrenciye öğrenim sürecinin sorumluluğunu yüklemiş oluyoruz ve onun Kolej’de, çevresinde bulunduğu veya internetin sunduğu belgeleri kullanmakta serbest olmasını sağlıyoruz.

Organizasyon ve işbirlikli yaşam teknikleri

Sınıf organizasyonu, herkesin katıldığı davranış kurallarına dayalıdır. Çoğu zaman, karşımızda genç yetişkinler olduğunu unutarak, kabul etmeden önce anlamaları gereken parametreler dayatıyoruz. Öğretmenlerin, yaşam kurallarına uyulmamasından kaynaklanan hayal kırıklığı, öğrenim ilişkisine zarar veren, olumsuz bir öğedir. O halde, dönem başında ders planı ve derse katılma kuralları hakkında konuşmaya zaman ayrıldığında, her birinin beklentilerini netleştirerek kayda değer ölçüde zaman kazanılabilir.

Çalışmanın bireyselleştirilmesi, öğretmen ve öğrencinin birlikte oluşturduğu bireysel bir çalışma planıyla başlar. Plan bir şekilde sözleşme olmakta ve çalışmanın belirli bir zaman dilimi içerisinde düzenlenmesini sağlamaktadır. Tüm süreç boyunca ve öğrenimin sonunda değerlendirme olacaktır. Değerlendirmenin bir amaç değil de bir araç olduğunu unutmamaya dikkat etmek gerekir. Burada, asıl anlamını, öğrenciye her adımda eşlik ederek kazanan biçimlendirici (formatif) değerlendirmeden söz ediyoruz. Toplamsal (sommatif) değerlendirme ise, bir öğrenme ancak bütünleştirildiğinde, öğrenci, kazandığı beceriyi mekanik olarak değil de bilinçli bir şekilde açıklayabildiğinde ve uygulayabildiğinde amacına ulaşır.

Freinet pedagojisinin Kolej düzeyinde uygulanmasındaki zorluklar

Uygulama için gerekli şartlar elverişlidir: programlar becerilere göre yeniden gözden geçirilir; öğrenme etkinlikleri yerel olarak belirlenir; genel eğitim özel eğitime daha yakınlaşır; Kolej Eğitimi Yönetmeliği programın çalışma uygulamalarını ve yeni değerlendirme yöntemlerini kullanmayı zorunlu kılıyor. Yeni bir bilgi devriminin başlangıcındayken, öğrenimleri beceri boyutunda olduğu kadar program boyutunda bütünleştirmek gerekli hale geliyor. Kısacası, farklı davranmaya teşvik ediliyoruz ve bunun için bize fırsat tanınıyor.

Öğrenciler de öğrenen olarak farklılar. Israrla öğrettiklerimizin öğrenciler tarafından unutulduğunu hayretle izliyoruz. Oysa öğrencilerin ihtiyaç duyduğu şey öğretim değil, bilim ve bilgi yolunda eşlik edilmesidir. Disiplinlerimiz arasındaki sınırı koruduğumuz sürece, eğitim grupları yetiştirmediğimiz sürece, öğrencilerimizin öğrenmesine, bütünleşmesine, öğrenmeyi öğrenmesine destek olmamız imkânsızdır.

Freinet pedagojisi bize, öğrenciye odaklanma, eğitime bakışımızı değiştirme, öğrenciyi kendi öğrenim sürecinin sorumlusu yapma fırsatlarını veriyor. Bu pedagojik yaklaşımın, öğrenimlerin değerlendirilmesi konusunda, bizi cevaplamaya mecbur ettiği sorular da aynı şekilde önemlidir. Düşünce tarzımızı değiştirmeye, ekip halinde çalışmaya, bu değerli akademik özgürlükten¹² biraz ödün vermeye hazır mıyız?

Bana, gençliğimin coşkusuna, inançlı birinin tutkusuna, misyoner inancına sahip olduğum söylenecektir. Haksız sayılmazlar ve düşüncemin yaratacağı etki konusunda kendimi kandırmıyorum. Gerekli taahhüt ve alışkanlıkların değişimi öyle büyük ki, eğer Kolej'de yalnızca birkaç kişi bu eylem yoluna girerse, hedefime ulaşmış olurum.

Freinet pedagojisini Kolej düzeyinde de yaşamanın mümkün olduğuna inanıyorum. Hem katı (oturum) hem de serbest (program) bir çerçevemiz var; çoğu Freinet araçlarına zaten sahibiz, geriye kalan hepsini sistemleştirmek.

KAYNAKLAR

Célestin Freinet tarafından kurulan Modern Okul'un İşbirlikli Enstitüsü (ICEM) Freinet eğitimcilerinin buluşma noktasıdır ve Freinet pedagojisinin çağdaş ifadesinin çeşitli örneklerini sunmaktadır. Freinet pedagojisi hakkında çeşitli bilgi ve örnek sağlayan birçok Web sayfası bulabiliriz, özellikle ICEM'in sayfası (<http://freinet.org>).

Üzerinde düşünmeden önce araştırmayı devam ettirmek isteyenler için Célestin Freinet'nin bazı yayınlarının bir listesini burada bulabilirsiniz.

Freinet, Célestin, Essai de psychologie sensible 1 : Acquisition des techniques de vie constructives, Neuchâtel, Delachaux et Niestlé, 1971.

Freinet, Célestin, Essai de psychologie sensible 2 : Rééducation des techniques de vie ersatz, Neuchâtel, Delachaux et Niestlé, 1971.

Freinet, Célestin, La méthode naturelle 1 : l'apprentissage de la langue, Neuchâtel, Delachaux et Niestlé, 1969.

Freinet, Célestin, La méthode naturelle 2 : l'apprentissage du dessin, Neuchâtel, Delachaux et Niestlé, 1969.

Freinet, Célestin, Les dits de Mathieu, Neuchâtel, Delachaux et Niestlé, 1978.

¹² Burada anlaşılmalıdır ki, söz konusu olan, fikir çokluğunun ifadesinin bir teminatı olarak akademik özgürlük değildir, ama her bireyi izole eden, bölümünde ve programında cezai sorumluluğunu ve karşılıklı etkileşimini sınırlayan bu iddiadır.

Freinet, Célestin, *OEuvres pédagogiques 1*, Paris, Seuil, 1996.

Freinet, Célestin, *OEuvres pédagogiques 2*, Paris, Seuil, 1996.

Freinet, Célestin, *Pour l'école du peuple*, Paris, Maspero, 1969. (Bu son eser Freinet pedagojisinin bir özeti ve mükemmel bir giriştir.)

ⁱ Çevirenlerin notu: Québec'te kolej eğitimi lise ve yükseköğrenim arasında bir eğitim düzeyidir. Kolej sistemi yükseköğrenime girişte eşitlik sağlamak ve taşra eğitiminin uyumu amacıyla kurulmuştur. 1967 de kabul edilen bu yasadan önce Fransızca konuşan Québec'lilerin okullaşma oranı düşüktü ve üniversiteye girmeleri daha zordu.